

Valeriu Gafencu – un martir, un sfânt al închisorilor românești, după cum a fost numit de cei care l-au cunoscut... Mărturisitorii nu ne-au lipsit, iată, într-o vreme când „soarele s-a întunecat” și neamul creștin românesc răstignit a fost pe Cruce...

Doamna Valentina Gafencu, sora martirului Valeriu Gafencu (1921-1952) și logodnica pătimitorului creștin Ioan Ianolide (1919-1986), nădăjduiește și astăzi că neamul românesc va renaște. De altfel, întreaga sa viață a privit lucrurile doar din perspectiva mântuirii...

(Gheorghiță Ciocoi)

Doamnă Valentina Gafencu, v-a fost dat să cunoașteți viața sub aspectul ei mărturisitor, al prigoanei, aș putea spune...

Într-adevăr, dacă stau bine și mă gândesc, așa au decurs lucrurile în viața familiei noastre. Tata, care a luptat în Sfatul Țării, pentru unirea Basarabiei cu țara-mamă, a pierit în Siberia. Nu am mai aflat, după ce a fost luat de ruși, nimic despre el, oricâte încercări am făcut... Nici atunci când am crezut că am devenit liberi, după Revoluție, și i-am scris președintelui Mircea Snegur, în speranța că vom afla despre părintele nostru ceva, nu am primit vreun răspuns. După grele suferințe, s-a stins undeva în Siberia, atâta am știut, atât eu, cât și surorile mele. În care loc al Siberiei, nu am putut afla. Despre fratele meu, Valeriu, se cunoaște că a murit la Târgu Ocna. Unde anume este el îngropat? Este acolo un loc arat... Târziu de tot, pentru cei care au murit la Târgu Ocna, s-a ridicat o troiță. Cât despre logodnicul meu, Ioan Ianolide, acesta a petrecut 23 de ani prin pușcării. Dar câte nu ar mai fi de spus... Consider însă că aceasta a fost

voia lui Dumnezeu.

Și totuși, poate că în copilărie ați petrecut și clipe frumoase împreună cu familia d-voastră. Bănuiați ce va urma?

După ce am plecat de acasă, după '40, mai m-am întors, iată, în urmă cu câțiva ani, în vreo trei rânduri, la Sângerei. Parcă nu a mai rămas însă nimic din ce a fost odată... În copilăria mea, doar medicul comunei era rus. Un om foarte bun, de altfel. Se vorbea pe atunci numai românește. Poate că și numele de Sângerei spune ceva... Îmi aduc aminte cum întreaga noastră familie, în duminici și sărbători, mergea la slujbă. Am fost 4 copii la părinți.

Valeriu Gafencu: ultima fotografie înainte de arestare **Cum era Valeriu Gafencu, fratele d-voastră, în copilărie? Ce preocupări avea?**

Poate că pare idilic: îl văd pe Valeriu hrănind porumbeii. Aveam acasă o mulțime de porumbei. Fiind singurul băiat între cele trei surori, *tuța* – așa-l numeam noi, copiii, pe tata – îl iubea foarte mult. Vă spun, îl văd și acum pe Valeriu în mijlocul porumbeilor din bătătura noastră... Mai târziu, pe la 15-16 ani, când a plecat la liceu, la Bălți, gândul i s-a îndreptat spre soarta neamului. La modul serios.

Cu ce ochi a privit familia această preocupare a fratelui d-voastră?

Valeriu a intrat într-un conflict deschis cu *tuța*, care era țărănist. „Măi băiete, eu am făcut politică la 50 de ani, și tu vrei să intri în politică la nici 16 ani?!” – îl muștra *tuța* pe Valeriu. Odată, Valeriu a venit cu un vraf de afișe de la Bălți și a început să le lipească pe ulițele Sângereiului... Comuna noastră, nu v-am spus, era cea mai mare din Basarabia...

Ce fel de afișe?

„Dragoste de țară”, „lubire de neam”, „Totul pentru țară” – așa citeam pe ele, din câte îmi aduc aminte. Valeriu, când l-a văzut însă pe *tuța* că s-a luat după el, ca să-l oprească să mai lipească

afișe, a început să fugă cu ele sub braț. Parcă era o săgeată pe dealurile de la marginea satului... Îl văd și astăzi pe tata alergând în urma lui... Iar mama alerga după tata, ca nu cumva Valeriu să mănânce bătaie... Noi, fetele, copile fiind, priveam uimite la acest spectacol.

Cu d-voastră, și cu surorile în general, cum se comporta Valeriu?

Când venea de la Bălți, de la școală, începea să ne sfătuiască, le chema și pe verișoare, și pe câteva vecine de-ale noastre. Stăteam pe băncuțe, ca la școală. Ne spunea să avem o ținută corectă, să fim serioase, bune gospodine, dar mai ales credincioase. Spunea că politică doar el, ca băiat, are dreptul să facă. Noi, fetele, nu. Zâmbeam uneori, când îl auzeam, și ne aduceam aminte cum Valeriu, „învățătorul” nostru, odată, când era mai mic, luase o lingură de lemn ca să se războiască cu niște răufăcători ce dăduseră foc la arie. Valeriu striga atunci într-una: „Arde grâul, arde grâul!”...

Basarabia a fost cedată rușilor, tatăl d-voastră a fost luat în Siberia, iar Valeriu a ajuns în pușcărie. Ce a urmat?

Surorile erau pe atunci la facultate. Eu am intrat în învățământ, mai întâi la Iași, apoi la Făgăraș. Am adus-o și pe mama din Basarabia, ce era să facem? Am luat-o cu mine peste tot prin țară; și la Dobrotești, și la Ploiești...

În lagărul de la Galda, 1946: I. Ianolide, mama lui V. Gafencu (în vizită), V. Gafencu

Ați locuit în satul lui Ioan Ianolide?

Da. Mergând să-l vizitez pe Valeriu, prin toate pușcăriile prin care a trecut, l-am cunoscut pe cel mai bun prieten al lui, pe Ioan. La Galda, ei s-au aflat o perioadă într-un fel de semi-libertate. Cunoscându-l mai bine pe Ioan, după o vreme, am hotărât să ne logodim. Logodna s-a petrecut în biserica din colonia de la Galda, înaintea preotului. A fost și mama, au fost și părinții lui Ioan. Mama, săraca, a spus așa, ca pentru sine: „Doamne, încă un pușcăriaș în familia noastră!”. Ioan, ca să fim în siguranță, ne-a trimis la Dobrotești. Am predat acolo limba română, locuind în casa mătușei lui Ioan. Avea două case, de fapt.

Cât timp ați locuit la Dobrotești?

Aproape 5 ani. În 1952, fiind la clasă, a venit primarul comunei, Popa, și mi-a spus: „Bine că v-am găsit aici! Sunteți urmărite de miliție. Cred că ar fi mai bine să plecați. Mai vreau să vă

spun că soțul d-voastră, Valeriu Gafencu, a murit la Târgu Ocna”. „E fratele meu” – i-am spus... Și a trebuit să plecăm din Dobrotești. Nu am avut permisiunea să mergem însă la înmormântarea lui Valeriu...

Galda, 1946: Ioan Ianolide și Valentina Gafencu

Unde v-ați mutat?

Am plecat cu mama la Ploiești. Acolo am stat mai mulți ani. Prin 1962, a venit la noi tatăl lui Ioan cu sora lui, Maria. Tatăl lui Ioan era de neam aromân. Om drept. Mi-a spus, reproduc exact: „Valentina, l-ai așteptat 18 ani pe Ioan. Nu știm dacă mai trăiește ori nu. Nu mai știm nimic despre el de atâția ani. Noi te sfătuim, dacă găsești un suflet bun, să te căsătorești”. Mi-au căzut foarte greu aceste cuvinte. Aveam pe atunci aproape 39 de ani. Am făcut cunoștință, printr-o rudă, cu viitorul meu soț. Acesta se întorsese nu demult din Uniunea Sovietică, după 16 ani de prizonierat. Nu dorise să se întoarcă acasă cu diviziile „Tudor Vladimirescu” sau „Horia, Cloșca și Crișan”... După 2 ani avea să fie eliberat din pușcărie și Ioan. Vă dați seama...

□□□□□□ Parastas pentru martirii închisorilor ***Aproape că nu știu cum am mai putea***

